

Una «pedra de llamp» trobada a Riudoms

Jaume Massó

*Gent del Camp,
gent del Llamp*

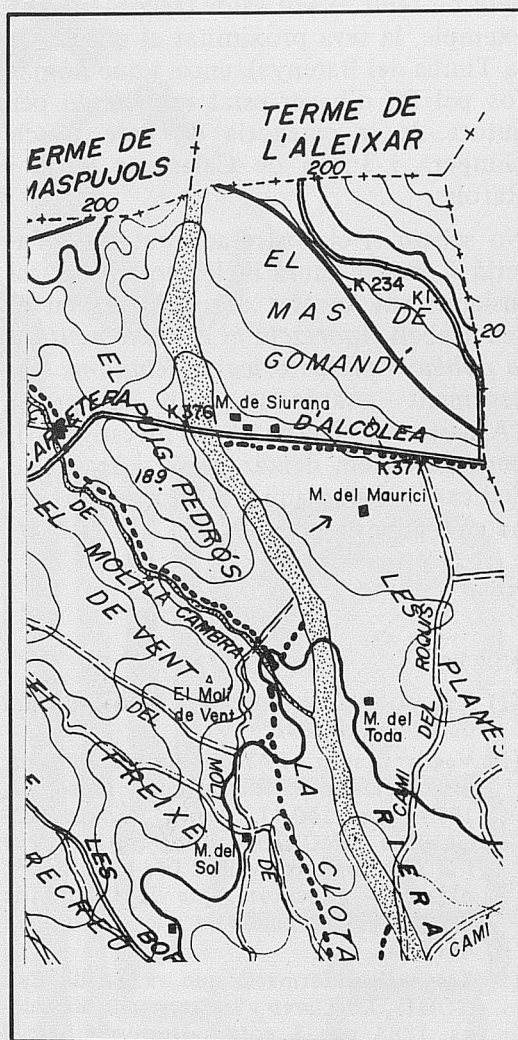
Si hi ha un element arqueològic característic de la cultura material neolítica, aquest és la destrala de pedra polimentada. Malgrat que les eines de metall desplaçaren paulatinament les de pedra, aquestes es varen seguir utilitzant fins a èpoques plenament protohistòriques, especialment degut al poc cost d'obtenció de la matèria primera, la relativa facilitat d'elaboració i, per què no dir-ho, pel seu bon rendiment. No és estrany, doncs, constatar la presència quotidiana d'útils de sílex o de destrals de pedra al costat d'eines de coure, bronze o ferro. Nosaltres mateixos, a la campanya d'excavació de juliol de l'any passat al poblat ibèric del molí d'Espígol de Tornabous (L'Urgell), vàrem trobar dues destrales de pedra polimentada, del tipus correntment anomenat votiu, en un nivell corresponent a les fases finals del jaciment (darreries del segle III) (1). En el fet concret del poblat ilergeta esmentat, podríem pensar que les petites destrals en qüestió les haguessin pogut recollir els ibèrics gràcies al fet casual d'una troballa en superfície (com encara es produeix avui en dia) o de l'aparició sobtada d'algun amagatall o enterrament (formant part de l'aixovar funerari); en el curs dels seus treballs de conreu, o bé que les podrien haver elaborat ells mateixos, com a joguet per als infants (possibilitat que cal no descartar). En el primer cas podríem arribar a

suposar unes finalitats supersticioses similars a les que han fet, fins a temps ben recents —potser encara hi hagi algú que ho faci—, que els pagesos posessin les destrals de pedra que trobaven, sota la teulada o a la lleixa de la xemeneia de la llar, i els pastors les utilitzessin de batall d'esquella, els uns per a protegir les cases i els altres els ramats d'un fenomen atmosfèric prou concret: el llamp.

Les “pedres de llamp” són un material ben conegut dels etnògrafs, especialment a Casa Nostra (2). La creença supersticiosa popular diu que quan cau un llamp i s'enfonsa a la terra una profunditat determinada —hi ha qui afirma que exactament set canes! (3), deixa com a rastre un d'aquests utensilis prehistòrics, és a dir, que el llamp es materialitza en ell. Però també *se sap* que on ha caigut un llamp no n'hi caurà un altre, ja que les pedres que tenen aquest origen es repellen entre si, d'aquí que siguin tan útils per tal d'estalviar-se la seva poc desitjada visita, de vegades morta. Segui per creure en una curiosa llei de provabilitats, sigui per un desig bastant ingenu d'enganyar o burlar les forces de la Natura, l'home pretèn beneficiar-se del suposat poder d'aitals pedres, fins i tot portant-les al damunt (4). El temor del llamp, qui sap fins a quin punt encesstral en l'home, s'ha perdut bastant després que la ciència ha descobert i estudiat la gènesi i naturalesa d'aquest fenomen, incloent-lo entre els meteors relativament ben coneguts (i, especialment, després de la difusió de l'invent del parallamps). Però no sempre,

* * *

Després de la mort de Lluís Marià Vidal (ocorreguda en 1922), la col·lecció va passar a formar part del Museu Arqueològic de Barcelona, en el fons del qual encara es conserva (9).

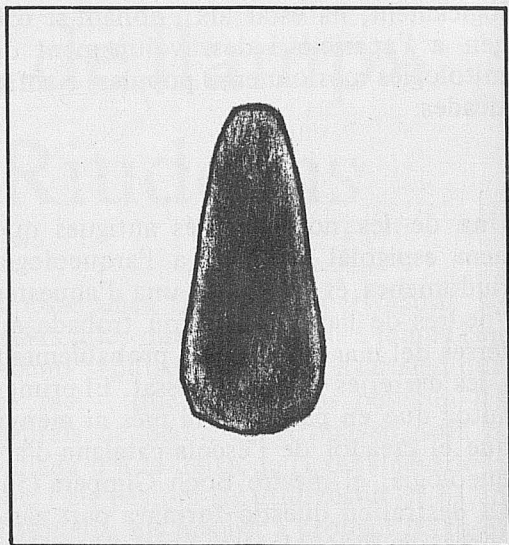

7

deix de tenir el seu valor (recordem, per exemple, la seva proximitat al poblat de la Timba del Barenys), encara que només fos pel fet d'haver estat esmentada per autors de la categoria de Pere Bosch Gimpera i Josep de Calassanç Serra i Ràfols.

No sabem si el nostre admirat amic Valerià Romero haurà inclòs aquesta quasi insignificant mostra arqueològica en el seu treball *Aportació al coneixement de la població prehistòrica de Riudoms* (recentment guardonat amb el premi "Arnau de Palomar" d'investigació), però no volem deixar passar l'ocasió de dedicar-li des d'aquí el modest homenatge d'aquesta nota.

J. M.

* * *

NOTES:

(1) Excavació dirigida pel Dr. Joan Maluquer de Motes i Nicolau.

(2) Vegi's: Xavier FÀBREGAS, *Tradicions, mites i creences dels catalans*, Barcelona, 1979, pàgs. 140-41. També, Ramon VIO-LANT I SIMORRA, *Etnografia de Reus i la seva comarca*, volum IV, Reus, 1959, pàgs. 70-71 (encara que la "pedra de llamp" que presenta, de sílex, és bastant dubtosa).

(3) Segons la informació que va recollir Cels GOMIS, *Lo Llamp y'ls Temporals*, Barcelona, 1884, pàg. 3, nota 4. Un resum parcial d'aquesta bella obreta, a Josep MERCADÉ, "Les pedres de Llamp", *Revista del Centre de Lectura*, núm. 176, abril 1967, pàg. 412. Set canes equivalen a poc menys d'onze metres (1 cana=1.555 mil·límetres).

(4) GOMIS, *op. cit.*, pàg. 6, es refereix a aquest costum, constatat a l'Alta Bretanya francesa, segons Paul SÉBILLOT, *Traditions et superstitions de la Haute Bretagne*, tomo I, pàg. 55.

(5) BOSCH, *Prehistòria Catalana*, Barcelona, 1919, pàg. 135, nota 13.

(6) SERRA, *La Col·lecció Lluís Marian Vidal*, Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya, núm. 316, 1921, pàg. 125 i l'am. IX, fig. 17.

(7) VILASECA, *Contribució a la Prehistòria Tarragonina. La Pedrafit de Botarell*, But-

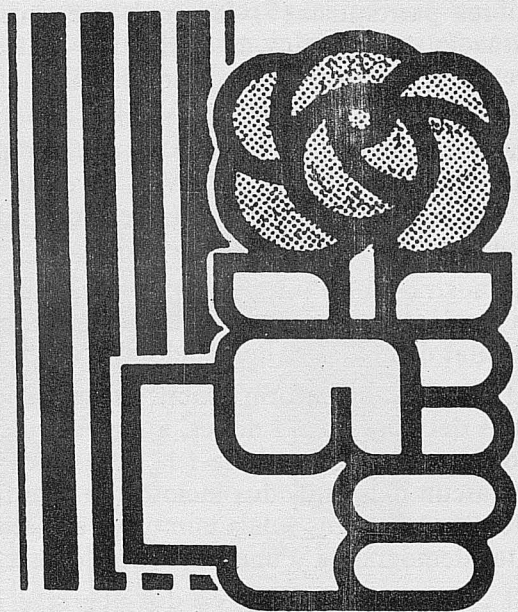
lletí de la Institució Catalana d'Història Natural, gener-febrer 1922, pàg. 39.

(8) SERRA, *El poblament prehistòric de Catalunya*, Barcelona, 1930, pàgs. 26-28 (mapa pàg. 27). Per cert, Serra era de l'opinió que "la vàlua màgica de les pedres de llamp, (...) té una arrel poc pregona entre la nostra gent del camp, la qual, amb tradicional bon sentit, en exposar llurs suposades propietats fetilleres no deixa d'expressar el seu absolut escepticisme respecte d'elles" (pàg. 26, nota 1).

(9) Ll. M. Vidal, per testament, va cedir les seves col·leccions, entre elles l'arqueològica, a la ciutat de Barcelona, quedant dipositades al Museu de Ciències Naturals. D'allí, les peces prehistòriques anaren a l'Arqueològic. Actualment, la desdral riudomenca s'exposa, entre d'altres procedents de la "província" de Tarragona, a la vitrina 9, sala IV (Neolític), de la Secció de Prehistòria de l'esmentat Museu, a Montjuïc. (Vegi's J. de C. SERRA, *La col·lecció prehistòrica de Lluís Marian Vidal*, extret una mica modificat, de la publicació esmentada a la nota 6, "Publicacions del Servei del Seminari de Prehistòria de la Universitat de Barcelona" (*Materials de Prehistòria Catalana*, I), Barcelona, 1921 (en realitat, 1922, després de la mort de Vidal), pàg. 8; i RIPOLL *et alii*, *Guia del Museu Arqueològic de Barcelona*, Barcelona, 1981, pàgs. 45-46).

**VOTA
PSC**

**PER UN
RIUDOMS
DE TOTS**

PSC

(PSC-PSOE)

Perquè guanyi Riudoms